

Kultúrna príloha

Almázia

BANSKÁ ŠTIAVNICA MESTO KULTÚRY 2019

číslo 24

19. december 2019

samostatne nepredajné

Koláž, ukážky fotoportrétov z projektu 346, všetky na www.almaziasiavnicna.sk. Zdroj: Štokovec, o. z.

Čo pre nás znamená kultúra?

Fotografický projekt 346 sa rovnako ako samotné Mesto kultúry chýli k svojmu koncu. Autorom a realizátorom projektu je občianske združenie Štokovec, priestor pre kultúru.

„Ambíciou projektu 346 je podať správu o ľuďoch Štiavnice – o tých, ktorí tu žijú, pracujú, ktorí sú štiavničania pôvodom alebo sa sem prisťahovali, či takých, ktorí sa len cítia byť štiavničania,“ definovala ideu projektu Zuzana Bodnárová z o. z. Štokovec. Túto myšlienku organizátori zlúčili s otázkou, ktorú dostal každý portretovaný: Čo pre vás znamená kultúra? Všetci portretovaní obdržia pozvánku na výstavu, z ktorej si budú môcť

odnieť vlastný portrét. „Nemala by to byť výstava, ktorá sa koná mesiac, a keď sa skončí, zatvorí sa za ňou dvere. Naopak, môže ďalej pokračovať v 346 domácnostiach,“ vysvetľuje Zuzana Bodnárová.

Autormi portrétov sú traja fotografi. Každý z nich má svoj osobitý štýl, ktorý je v portrétoch ľahko rozpoznateľný. Fotografie Vandy Mesiarikovej sa vyznačujú vyššou mierou štylizácie, kladla pri nich dôraz na kompozíciu a výber priestoru. Pre Jána Viazaničku, školeného dokumentaristu, ktorý sa s rodinou presťahoval do Banskej Belej, bolo fotografovanie spojené so spoznávaním štiavničanov.

Svojská atmosféra zachytená na fotografiách Ester Šabíkovvej im dodáva dokumentaristický ráz, s jej autorským prístupom súvisí aj istá technická nedokonalosť.

Pri fotení používa analógový fotoaparát, fotografie fotí na film. Do reality pred objektívom nie je významne zasahované, vďaka čomu fotografie nadobúdajú až veristický štýl. Fotoaparát získava v jej rukách významotvornú funkciu, slúži ako prostriedok medzi autorkou a objektom.

Ester Šabíková momentálne končí štúdium fotografie na VŠVU. Pre Almáziu poskytla rozhovor, v ktorom nám priblížila svoje dojmy z práce na projekte 346:

Čo pre vás ako fotografku znamená portrét?

Portrét ukazuje viac ako len daný moment. Každý sme si sebe vesmirom a kontakt medzi modelom a fotografom prináša novú situáciu. Dochádza k spojeniu, komunikácii, ktorá je svojím spôsobom intímna. Veľmi som sa na

túto prácu tešila, no zároveň som bola nervózna. Dovtedy som veľa skúseností s portretovaním nemala a vedela som, že týmto krokom posuniem svoje hranice.

Spomínate si na nejaký výnimočný zážitok?

Zažila som veľa krásnych stretnutí a vypočula som si rôzne príbehy. Úžasný zážitok som mala z fotenia žien vo firme Svetlo. Každá z nich bola jedinečná a silná, sú to ženy s úžasnými výrazmi vo svojom jedinečnom prostredí. Tieto portréty mám veľmi rada – sú iné ako ostatné. Fotila som i v zariadení Margarétka. Stretnutie s hendikepovanými ľuďmi sa ma hlboko dotklo, boli nádherní tým, ako vnímali, ako rozprávali, čo sa ma pýtali, ako sa otvorili. To bol silný zážitok.

Vernisáž výstavy sa uskutoční 20. decembra od 17.00 v priestoroch bývalých šatní gymnázia na ulici A. Gwerkovej-Göllnerovej 6 v dnešnej galérii PARTER.

Zuzana Paškayová

Metóda „Učíme sa navzájom“ s Tiborom Hujdičom

V Banskej Štiavnici, v priestoroch SZŠ Bakomí, prebehol koncom novembra workshop určený pedagógom.

Obdobný workshop sa konal už v marci tohto roku a oba boli organizované v rámci projektu Mesto kultúry 2019 ako podujatie Literárneho kráteru. Tibor Hujdič alias Ujo Mrkvička už niekoľko rokov sprevádza deti dobrodružstvom čítania a pri svojich návštevách základných škôl žiakom predstavuje zaujímavé knižky. Dramatizovaným čítaním ich vťahuje do sveta záračných príbehov detských kníh a snaží sa prebúdzat v nich zvedavosť a záujem o čítanie.

Rovnako, ako si dokázal získať pozornosť detí, zaujal i učiteľov a postupne sa formou workshopov začal venovať ich vzdelávaniu. Predstavuje im metódy pochádzajúce zo zahraničnej odbornej literatúry, ktorých cieľom je zvýšiť záujem detí o čítanie a zlepšovať ich čitateľské zručnosti.

Počas spomínaného workshopu T. Hujdič predstavil metódu „Učíme sa navzájom“. Jej cieľom je zlepšiť schopnosť detí porozumieť čítanému textu. Predstavovaná metóda – v skratke – smeruje k tomu, aby sa deti naučili kvalitne pracovať s textom, aby pri čítaní používali isté operácie myslenia a pomocou nich dosiahli porozumenie. Na tomto základe vznikol systém, ktorý deti naučí, ako vykonávať potrebné myšlienkové stratégie. Odborné výskumy potvrdili, že

S lektorom pri učení sa navzájom. Zdroj: Z. Paškayová

dieťa, ktoré ovláda tieto stratégie, lepšie rozumie textu a dosiahnuté výsledky sú trvalé.

Hľadanie nových a účinných ciest vo vzdelávaní je dôležitou výzvou súčasnosti a vkladom do budúcnosti. Dôležitým poslanstvom takýchto stretnutí je, že

netreba ustrnúť a držať sa len tradičných postupov. Poznanie pri naša neustále prehodnocovanie a hľadanie, neúnavné sebazvedlávanie. A to je dôležitá myšlienka, ktorú by sme mali odovzdať i našim deťom.

Zuzana Paškayová

Literárny kráter ponúkol ochutnávku tvorby

Posledný novembrový štvrtok sme mali možnosť započúvať sa do ukážok príbehov Juraja Červenáka, Vaša Wuačkowca Šimka a Ľuby Lesnej, autorov novovznikajúcich textov zo štiavnického prostredia, ktoré sa formujú v rámci projektu Literárny kráter. Juraja a Vaša sme sa pri tejto príležitosti opýtali.

Ako ste sa zhostili písania vo vašej domácej rezidencii?

JČ: Tak ako vždy, napísanie nejakého príbehu je najmä o tom, že si človek sadne a trpezlivo pracuje na texte, kým nie je hotový. Viem, že trebárs Ľuba Lesná sa v rámci svojho projektu stretávala so zaujímavými ľuďmi, navštívila rôzne miesta. Pre mňa sa celá práca odo-

hrávala takmer výhradne v hlave, pracoval som s vlastnými spomienkami a splietal ich so zápletkou, ktorá je z ríše fantázie.

VW: Mňa osobne oslovil Tomáš Lazar a povedal, o čo sa jedná a kto bude na tom robiť. Bolo to pre mňa zaujímavé. Tak som súhlasil, pretože písanie beriem ako relax a ventil.

Na čo sa môžeme vo finále tešiť?

JČ: Moju poviedku by som nazval autobiografickou fantasy. Sú to reálne príhody z detstva a pubertálnych rokov, ktoré som zapracoval do príbehu inšpirovaného štiavnickými legendami a povestami. Okrem toho sa poviedka odohráva v roku 1989, takže sa dotýka aj tematiky končiaceho socialistického režimu a ako to ovzdušie zmeny vtedy vnímali mladí štiavničania.

VW: Ja píšem denníky štiavničana, ktoré sa odohrávajú v posledných tohtoročných mesiacoch. Sú to

kvázi sebareflexie vecí a situácií, ktoré sa dejú momentálne okolo a sú doplnené aktuálnymi alebo staršími textami.

A záverom ešte jedna reflexia z publika:

„Štiavnica sa kultúrnymi, ba aj literárnymi podujatiami len tak hmýri. Literárny kráter bol zaujímavý zložením účinkujúcich. Dvomi štiavničankami som poznala už predtým, Juraja Červenáka ako autora fantasy, Vaša Wuačkowca ako kreatívneho performeru, nie však ako autorov rozprávania. Plná očakávania som bola pred stretnutím s pani Ľubou Lesnou, ktorá vo

všetkých svojich dielach napĺňa najvyššie kritériá literárneho spracovania. A nielen to. Ide s každou na trh, objavuje a pomenúva. Sympatické stretnutie prekonal očakávaniami. Ľuba Lesná a Štiavnica je nové, inšpiratívne spojenie. Teším sa na literárny výsledok jej rezidenčného pobytu. Myslím, že obohatí nielen štiavnicu, ale aj pôvodnú literárnu tvorbu.“

Texty budú zverejnené už čoskoro na stránke almaziastiaavnica.sk v sekcii Literárny kráter. Za rozhovor ďakujeme a tešíme sa na ohlásené príbehy.

Hubert Hilbert

Prítomie počas čítačky v Art Cafe. Zdroj: T. Lazar

Z rezidencie Jana Zálešáka: Ťažba ako výnimočný stav

Dňa 4. 12. sme sa stretli s Janom Zálešákom, rezidentom programu Trojica Air (o. z. Štokovec), v kine Akademik a mali sme možnosť zamyslieť sa nad témami týkajúcimi sa nás všetkých.

Pohľady boli rôzne, ale to, čo sme videli a počuli, zasiahlo určitým spôsobom každého z prítomných. V rozhovore s kurátorom a kritikom umenia, ktorý pôsobí ako docent na Fakulte výtvarných umení VUT v Brne, si priblížime jeho prácu a kurátorský výskum realizovaný v rámci jeho rezidenčného pobytu (v preklade z češtiny – pozn. red.).

Pán Zálešák, mohli by ste priblížiť tým, ktorí neboli na vašej prednáške, ako súvisí fenomén priemyselnej ťažby s oblasťou umenia?

Umenie má jedinečnú pozíciu v tom, že dokáže fenomén ťažby zachytiť, reprezentovať a vystaviť kritickej reflexii vo všetkých jeho podobách a fázach – o ťažbe môžeme uvažovať rovnako cez zábery z baní ako cez obrazy súčasných digitálnych technológií, ktoré by sa nezaobišli bez vzácných kovov a fosílnych palív. To, čo sa nedá vidieť, je v umení sprístupnené pohľadu. To, o čom by nás nezapadlo premýšľať, sa ponúka k úvahe. Umenie sa v tejto úlohe samozrejme stretáva s ďalšími oblasťami vizuálnej kultúry vrátane filmovej tvorby, akú reprezentuje dokument Kiruna – Prekrásny

nový svet Gréty Stocklassy, ktorý sme videli v kine Akademik.

Súvisí táto téma aj s vaším rezidenčným pobytom v Štiavnicí?

Rezidenčný pobyt bol od začiatku spojený s tým, že bude zameraný na prípravu výstavy v Galérii Jozefa Kollára (GJK) s pracovným názvom Ťažba. Bola to pre mňa príležitosť konfrontovať vlastné predstavy o téme formovanej v minulých rokoch záujmom o jej globálny rozmer s lokálnou históriou ťažby priamo v Štiavnicí. Výskum samotný však smeroval za horizont výstavy a mal by vyústiť do textu, v ktorom by sa osobná, nutne fragmentárna skúsenosť s poznávaním lokálnej histórie prepojila s pokračujúcim výskumom o súčasných podobách extraktivismu (ťažby diktovanej nutnosťou neustáleho ekonomického rastu) a úvahami o tom, akú úlohu v prípadnej zmene aktuálneho stavu vecí môže zohrať výtvarné umenie.

Je možné vnímať tento kontext aj v naznačení motta „Homo, quo vadis“ (Človek, kam kráčaš)?

Pohľad na pustatinu vzniknutú povrchovou ťažbou alebo odkalisko plné toxických ťíllov otázku o tom, kam kráčame, vyvoláva celkom spoľahlivo. Dnes je však zásadne posunúť sa od tejto základnej otázky k tomu, kto, alebo čo je „Homo“, ktorým sa otázka začína. Sú to skutočne ľudia ako živočíšny druh, ktorí sa z nejakého záhadného dôvodu zdajú nezadržateľne kráčať v smere radikálnej degradácie životného prostredia, a tým aj k svojmu súmraku, alebo je to skôr určitý spôsob myslenia a určitý súbor hodnôt, ktorý do svojho stredu postavila neskoro moderná spoločnosť? Pokiaľ by to bola prvá možnosť, je skutočne čas na zúfalstvo. Ak sa prikloníme k odpovedi druhej (a to je moje presvedčenie), je potrebné pripraviť sa na dlhé roky bolestivých a asi ešte dlho neúspešných snáh vykročiť smerom trochu iným, ako kráčame dnes.

Ďakujeme, pán Zálešák, za tento spôsob otvorenia tém, ktoré núti k zamysleniu.

Hubert Hilbert

Šesť svetov

Módneho dizajnéra Jakuba Straku a jeho projekt Straku a jeho projekt v rámci Mesta kultúry 2019 sme vám v prílohe Almázia už predstavili. V týchto dňoch sa projekt dostáva do svojej finálnej fázy a organizátori plánujú jeho verejnú prezentáciu.

Jakuba Straku do Banskej Štiavnice pozval občianske združenie Štokovec, priestor pre kultúru. Počas svojej mesačnej rezidencie v programe Trojica Air vytvoril v spolupráci so šiestimi ženami, pochádzajúcimi z Banskej Štiavnice, Vyhní a Banskej Bystrice, kolekciu šiestich svetov. V týchto dňoch sú svetre hotové a verejnosť ich bude môcť vidieť začiatkom roku 2020.

Kolekcia pozostáva z dámskych i pánskych modelov. Sú upletené z prírodnej vlny nakúpenej od malých producentov zo stredného Slovenska. Inšpiráciou pri tvorbe návrhov a samotnom pletení bol ľudový odev, no podľa slov J. Straku i jesenná atmosféra Štiavnice. Zatiaľ čo vlna je regionálna a inšpirácia prichádza z miestnych vplyvov, ambícia prezentovať kolekciu presahuje hranice regiónu. Preto J. Straka kladie dôraz i na jej profesionálne nafotenie a vytvorenie kvalitného portfólia.

Na tento účel pozval do Banskej Štiavnice Claru Nebeling, fotografku pôsobiacu v Berlíne a v Londýne. V dňoch 13. až 15. decembra sa uskutočnilo fotenie kolekcie svetov na modeloch, vybraných Štiavničankách. Výber modelov nebol náhodný, autori venovali pozornosť tomu, ako ich tváre ladia so svetrami, aby spolu vytvorili jedinečnú atmosféru.

Zo zákulisia fotenia. Fotila Clara Nebeling, styling Blake Sutherland

Vyvrcholením projektu bude prezentácia svetov formou performance, živého obrazu. Nepôjde o módnú prehliadku na móle, hostia budú pozvaní na konkrétne

miesto, napríklad do vybranej kaviarne, kde sa svetre na živých modeloch stanú integrálnou súčasťou spoločnosti.

Zuzana Paškayová

Rýchlokurz múzejného agenta, alebo ako sa z detí stali múzejníci

*Séria tvorivých dielní
v projekte Rýchlokurz
múzejného agenta
vyvrcholila slávnostným
otvorením školských múzeí
na ZŠ J. Kollára dňa 18. 11.
a ZŠ J. Horáka dňa 28. 11.
Čo tento projekt v praxi
priniesol?*

Pri tvorbe aktivít programu Rýchlokurz múzejného agenta sa počítalo aj s tým, že sa doň zapoja deti nielen z Banskej Štiavnice, ale aj z okolia. Počet agentov sa začiatkom decembra rozšíril a múzejnými agentmi sa stali aj žiaci zo Základnej školy s materskou škôlkou Ferdinanda Coburga vo Svätom Antone a aj deti zo Základnej školy Maximiliána Hella v Štiavnických Baniach. Rovnako ako v Štiavnickej deti spoznávali proces, ako sa z obyčajnej veci stáva múzejný predmet, ako sa vyplňa dokumentačná karta – občiansky preukaz zbierky. Mnohé zložité pojmy počuli deti po prvý raz a spoločne sme hľadali ich vysvetlenie. Dnes už vedieť, čo je numizmatika, etnológia či mineralógia. Tiež sme deťom vysvetľovali, že múzeum sú nielen expozície a výstavy, ale že je to miesto, kde pracujú ľudia rôznych profesií. Prvým príkladom boli samotné lektorky, ktoré rýchlokurz viedli a deťom pomáhali: lektorka, kurátorka, asistentka riaditeľa a pracovníčky oddelenia marketingu. Žiaci sa tiež dozvedeli, čo robí konzervátor a aj správca depozitára. Boli ohromení, keď počuli, že v zbierkovom fonde múzea je okolo 100-tisíc zbierok.

Pre nás, múzejníkov, bolo zaujímavé, čo deti považujú za staré, vzácne a čo by zo svojich domovov

Agenti pri vitrínach na vernisáži v ZŠ J. Kollára. Zdroj: P. Páchniková

dali do múzea. Samozrejme, doniesli veci, ktoré aj my máme ako múzejné predmety – starú liatinovú žehličku, hrable, hrabličky na čučoriedky, striebornú tabatierku, cínový svietnik, rôzne vázy či knihy. Zo všetkých detí len dve doniesli minerály. Ďalšiu skupinu prinesených predmetov tvorili technické pomôcky z domácností, rádiá, modernejšia elektrická žehlička, fotografie príbuzných získané od starých rodičov, hračky, ale napríklad aj kazeta do DVD. Je to až neuveriteľné, ale v triedach sa nestretli dve rovnaké veci, dokonca ani v rámci celého podujatia sme nedokumentovali rovnaký predmet. Každý bol unikátny. Veľmi milá bola skúsenosť tvorenia ceny predmetu. Deti vedeli, že sa hráme, ale charakter dieťaťa sa prejavil – boli praktické, nerozhodné, objavil sa maximalista, čo chcel zarobiť, či dieťa so zmyslom pre humor. Vyvrcholením celej aktivity bola prezentácia predmetov vo vzniknutom dočasnom (mnohé deti sa uistili, že predmety sa im vrátia) školskom múzeu. Bolo to možné vďaka tomu, že Slovenské banské múzeum inovuje expozíciu Baníctvo na Slovensku a inštaluje

zbierkové predmety do nových vitrín. Časť starých tak dostala novú šancu na život a boli darované školám, aby deti vystavili svoje zbierkové predmety. A potom mohla prísť slávnostná časť – otvorenie školského múzea a lektorovanie nádejných múzejníkov. Každá škola pristúpila k tejto časti projektu inak. Najkrajší zážitok máme my, tvorcovia aktivity, z vernisáže na Základnej škole J. Kollára, kde pán riaditeľ a panie učiteľky spravili z otvárania školského múzea slávnosť pre celú školu. Bola to veľká odmena pre našich múzejných agentov a zároveň skúška – prezentovať sa, lektorovať pred spolužiakmi a učiteľmi.

Rýchlokurz múzejného agenta splnil svoju misiu. Niekoľko desiatok detí sa môže inak pozeráť na prácu nás, múzejníkov. Vedia, že staré veci sú vzácne preto, že majú určitý vek, viažu sa na naše spomienky a že zachovať ich môžeme len my. Tiež je potrebné si uvedomiť, že pri mnohých predmetoch len my vieme, na čo sa používali, ale dve generácie po nás to už môže byť inak. Múzeá ako pamäťové inštitúcie majú dôležité miesto v našej kultúre a pri uchovávaní

Kalendár podujatí

Projekt 346 – vernissáž výstavy

Piatok 20. 12. o 17:00
Galéria PARTER BSC
Pozývame vás na vernissáž projektu v priestoroch bývalých šatní gymnázia na ulici A. Gwarkovej - Göllnerovej 6 v dnešnej galérii PARTER BSC. Portrétovaní počas vernissáže dostanú originál svojej fotografie aj so signovaním autora/autorky.

Divadlo Kontra: Žena v čiernom Festival Štiavnické konštelácie

Nedeľa 29. 12. o 19:00
Kultúrne centrum
– hlavná sála
Divadlo Kontra prináša do Banskej Štiavnice Hit z West Endu hraný v Londýne denne už 30 rokov! Najúspešnejšia hra na svete len v repertoári divadla Kontra, ktoré získalo cenu Dosky 2018 ako najobľúbenejšie divadlo na Slovensku.
Vstupné: 4/2 eur, predaj aj na mieste pred predstavením.

Bližšie informácie o podujatiach na: **Facebook:** **almaziashtiavnica** alebo na stránke **almaziashtiavnica.sk**

Almázia

a prezentácii našej histórie. V čase počítačov a 3D prezentácií je potrebné apelovať, aby sme vnímali, čo je originál, čo napodobenina a čo chceme zachovať pre budúcnosť, pre deti našich detí.

Magdalena Sombathyová, SBM

Špeciálna príloha Štiavnických novín. Redakčná rada: Hubert Hilbert, Rastislav Marko, Daniel Harvan.
Vydavateľ: Mesto Banská Štiavnica. **Samostatne nepredajné.**

Tento projekt bol podporený z verejných zdrojov poskytnutých Fondom na podporu umenia. Príloha reprezentuje výlučne názor autorov a Fond nezodpovedá za obsah publikácie. Príloha je súčasťou projektu Banská Štiavnica 2019: Renovácia identity, ktorý z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

Z verejných zdrojov podporil
u. fond
na podporu
umenia